

RUSÇA 'KİSEYNAYA BARIŞNYA' İFADESİ ÜZERİNE

Yrd. Doç. Dr. Murat ULUOĞLU
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
muratuluoglu@hotmail.com

Özet

Toplumsal yaşamda meydana gelen değişimlerin etkisi bir çok alanda olduğu gibi dilde de görülür. Bunun sonucunda ortaya çıkan yeni kavramları adlandırmak için önceden dilde olmayan sözcükler ve deyimler oluşur. Toplumsal gereksinimler temelinde biçimlenen bu süreç tamamen tersine de işleyebilir. Diğer bir deyişle çeşitli dil varlıkları zamanla işlevini kaybederek kullanımdan çıkabilir. Dilde yeni sözcük ve deyimlerin oluşmasında en verimli kaynaklardan biri de edebi eserlerdir. Yazar veya şair tarafından yaratılan sözcük ve deyimler zamanla sloganlaşarak dile yerleşirler. Rusçada ilk kez Nikolay Gerasimoviç Pomyalovskiy'in *Meşçanskoe şaş't'ye 'Küçük Burjuva Mutluluğu'* (1861) adlı öyküsünde görülen ve daha sonra deyimleşerek Rusçaya yerleşen *kiseynaya barışnya* 'nazlı kız' ifadesi de bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu deyim önceleri 19. yy. Rusyasında toprak köleliği sistemine dayalı sosyoekonomik düzende "küçük burjuva bakış açısına göre yetmişmiş, yaşama uyum sağlayamamış nazlı kız" anlamında kullanılmıştır. 20. yy.'in başında Rusya'da meydana gelen ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimler sonucunda ise "yaşama uyum sağlayamamış, nazlı büyütülmüş kişi" anlamında hem kadınlar hem de erkekler için kullanılmaya başlamıştır. Bu çalışmada *kiseynaya barışnya* ifadesiyle sembolleşen kadın imajı *Meşçanskoe şaş't'ye öyküsü temelinde*, dil ve kültür açısından incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *kiseynaya barışnya*, *Meşçanskoye şaş't'ye*, Pomyalovskiy, Pisarev, Roman *kiseynoy devuşki*, Rusça deyimler.

ON THE RUSSIAN EXPRESSION "KISEYNAYA BARYSHNYA"

Abstract

The effect of changes in the social life, as well as in many areas, is also available for the language. As a result of this change, new words and expressions appear to name the new concepts. The process which is shaped on the basis of social needs may occur just in the opposite way. In other words, different language elements lose their function over time. One of the most important sources in the formation of new words and phrases is the literary works. Words and phrases created by the authors are eventually settled in the language. "Kiseynaya baryshnya" expression is also considered in this context. For the first time, this expression was seen in the story "Bourgeois Happiness" (1861) by Nikolay Gerasimovich Pomyalovsky. This expression characterizes the "spoiled, weak, asocial and naive woman" (milk – and water – girl) who grew up in the bourgeois environment, based on serfdom in the 19th-century Russia. In the early stages of the 20th century, this idiom – as a direct consequence of the economic, social, and political changes, which Russia had undergone, began to be used as per both men and women; meaning "one who is spoilt and has failed to adapt to life". This work, on the basis of "Bourgeois Happiness" undertakes a cultural and linguistic study of the image of woman, which turned out to be a symbol concerning the articulation "Kisesnaya baryshnya".

Key Words: *kiseynaya baryshnya*, Bourgeois Happiness, Pomyalovsky, Pisarev, Roman *kiseynoy devushki*, Russian idioms.

GİRİŞ

Deyimlerin oluşumunda edebi eserler önemli birer kaynaktır. Yazarlar tarafından kullanılan bazı ifadeler zamanla değişmez bir yapıya bürünerek dile yerleşir ve deyimleşirler. Rus dilinde bu yolla oluşmuş çok sayıda deyim vardır. Özellikle 19. yy. Rus Edebiyatına ait çeşitli eser adlarının ve bu eserlerde yer alan ifadelerin deyimleştiği bilinmektedir. Örn.:

Edebi eserlerde geçen ifadelerin deyimleştiği durumlara *na oblomkah* ‘bir şeyin yıkıntılarının üzerinde’ (A. S. Puşkin’in *K Çaadayevu* ‘Çaadayev’e’ şiirinden), *istoričeskiy čelovek* ‘sürekli skandal yaratan insan’ (N. V. Gogol’un *Myortviye duşi* ‘Ölü Canlar’ romanından), *geroy ne moego romana* ‘kadınların beğenmediği erkek tipi’ (A. S. Griboyedov’un *Gore ot uma* ‘Akıldan Bela’ tiyatro eserinden); edebi eser adlarının deyimleşmesine ise *gore ot uma* ‘akıllı ve özgürce düşünebilen bir kişinin orta düzeydeki kişiler tarafından anlaşılması ve bu durumun yarattığı rahatsızlık’ (A. S. Griboyedov’un *Gore ot uma* ‘Akıldan Bela’ tiyatro eserinden), *bivşie lyudi* ‘eski ayrıcalıklı konumlarını kaybetmiş soylu ve zengin insanlar’ (M. Gorki’nin *Bivşie lyudi* ‘Eski İnsanlar’ öyküsünden), *čelovek v futlyare* ‘kısıtlı burjuvazi çıkarları alanına kendini hapsedmiş, yenilikten ve değişimden korkan, gerçek yaşamdan kendisini soyutlamış insan’ (A. P. Çehov’un *Čelovek v futlyare* ‘Kabuğuna Çekilmiş Adam’ öyküsünden), *geroy našego vremeni* ‘bir kuşağın tipik temsilcisi’ (M. Yu. Lermontov’un *Geroy našego vremeni* ‘Çağımızın Bir Kahramanı’ romanından), *lišniy čelovek* ‘bildiklerini uygulayamayan, toplumsal yaşama katılmayan insan (İ. S. Turgenyev’in *Dnevnik lişnego čeloveka* ‘Gereksiz İnsanın Günlüğü’), *otsı i deti* ‘eski ve yeni kuşak arasındaki anlaşmazlığın ifadesi’ (İ. S. Turgenyev’in *Otsı i deti* ‘Babalar ve oğullar’) gibi ifadeler örnek gösterilebilir.¹

Belirli bir toplumun yaşayışını ve anlayışını yansıtan bu deyimlerin bazıları ortaya çıktığı dönemdeki anlamlarıyla bazıları ise çeşitli anlam değişiklikleriyle günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bir kısmı ise ait olduğu döneme özgü koşulların değişmesiyle kullanımdan kalkmıştır.

¹ Örnek deyimler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: (Barih, 2005: ilgili maddeler).

KİSEYNAYA BARIŞNYA DEYİMİNİN OLUŞUMU

Çağdaş Rusçada 'yaşama uyum sağlayamamış, nazlı büyütülmüş kişi' anlamında, aşağılayıcı bir nitelendirme amacıyla kullanılan *kiseynaya barışnya* deyimini de bu kapsamda değerlendirilmektedir. İfade ilk kez Rus yazar N. G. Pomyalovskiy'in (1835-1860) *Meşçanskoye şçast'ye* (1861) 'Küçük Burjuva Mutluluğu' adlı öyküsünde görülür. Deyimin Türkçe karşılığı Rusça – Türkçe Sözlükte "nazlı kız" (Mustafayev – Şçerbinin, 1996: 33) olarak verilmiştir. Fakat "nazlı kız" ifadesi *kiseynaya barışnya*'nın anlamını tam yansıtmamaktadır (ayrıca krş.: çıtkırıldım, hanım evladı, muhallebi çocuğu). İ. V. Zıvkova, *kiseynaya barışnya* deyiminin Çağdaş Rusçadaki anlamını şöyle açıklar: "Nazlı büyütülmüş, yaşama uyum sağlayamamış, zayıf karakterli; anlama yeteneği gelişmemiş, dar kafalı". Zıvkova bu açıklamayla yetinmeyerek deyimini daha iyi anlaşılması için de bir ekleme yapar: "Burada bir kişinin zayıflığı, düzenli bir ilgiye ve özenli bir bakıma alışmış olduğundan maddi yetersizlikleri ve konfor eksikliğini hastalık derecesinde dert etmesi ve zeka yeteneğinin gelişmemişliği kastediliyor" (Zıvkova, 2006: 327-328). Görüldüğü üzere söz konusu deyimini tamamen anlaşılabilirliği için birkaç sıfatın birlikte kullanıldığı uzun bir açıklamaya ihtiyaç vardır. Bu yüzden *kiseynaya barışnya* deyimini karşılığını hiçbir anlam kaybı olmadan Türkçe bir deyimle vermek kolay değildir. Fakat çalışma boyunca uzun bir tanım yerine Rusça Türkçe sözlükte verilen *nazlı kız* ifadesini kullanacağız.

Sıfat + ad modeline göre oluşan deyimini, bileşimindeki sıfat öge *kiseynaya* (*kiseyniy*) temelinde anlam kazandığı görülür. Diğer bir deyişle ad ögeyi niteleyen *kiseynaya* sıfatının (<*kiseya* 'ince, şeffaf kumaş; tül') mecazi kullanımındaki "tülbent gibi ince, şeffaf" (Slovar' russkogo yazıka, 1958: 64) anlamı deyimini kavramsal doğasını oluşturur.

"Bu deyimde *kiseynaya* ögesi zarıflığın ve inceliğin, yani iltifatl ve özenli bir davranışa gereksinim duyan bir şeyin sembolü olarak karşımıza çıkar, öyle ki tüle özgü (kumaşın inceliği, zarıflığı) belirleyici niteliklerin düz değişmece yoluyla tül den yapılmış elbise giyen insana aktarılması, sürekli ilginin ve rahatlığın olduğu ortamda nazlı büyütülen, yetişen ve yaşayan, bu yüzden de çalışmaya alışmamış bir insan tipi yaratmıştır. Kumaş – insan benzerliği temelindeki çağrışımın yani düz değişmeceye bağlı yeni anlam oluşumunun sonucunda insanın kaba ve sert davranışlar karşısındaki aşırı derecede nazlılığı ve kırılabilirliği algılanır" (Zıvkova, 2006: 328).

Meşçanskoye şçast'ye öyküsünde *kiseynaya barışnya* olarak adlandırılan kızın 'tül kumaştan elbise' (*kiseynoye plat'ye*) giymesi dikkat çeker. Bu durum öykünün çeşitli yerlerinde şöyle belirtilmektedir: "Dönüş yolunda İlliçovkaların yanından geçerken beyaz tül bir elbise içinde bir kızın çalılar arasında nasıl

koştuğunu ve birden kaybaldığını gördü” (Pomyalovskiy, 1988: 30); “*Değirmene yaklaşırken şemsiyenin ucuyla çiçeklere vuran, beyaz tül elbiseli bir kadın gördü*” (Pomyalovskiy, 1988: 36); “*Başörtüsü omuzlarına kaymıştı, rüzgar, tül elbisesinin kolunu hışırdatıyordu*” (Pomyalovskiy, 1988: 41); “*O anda tül elbise kapıda görünüp kayboldu*” (Pomyalovskiy, 1988: 53); “*Rüzgar Lenoçka’nın tül elbisesinin kolunu savurdu ve Molotov’un yüzünü kapattı*” (Pomyalovskiy, 1988: 55).

Öyküde *kiseynaya barışnya*’nın kişilik özelliklerinin, giydiği elbisenin kumaşıyla (ince, şeffaf) ilişkilendirildiği açıkça görülmektedir. Bununla birlikte *kiseya* sözcüğünün, deyimim anlamına farklı açılardan katkı sağlamış olabileceği yönünde görüşler de vardır. Buna göre deyim Rusça *kiseynitsa* (<*kiseya*) ‘tül den elbise giymiş bakımlı kadın’ (Dal, 2000: 110) sözcüğüyle açıklanmaktadır²: Antik Yunan heykellerinin kıyafet tasvirlerinden esinlenerek 19. yy.’ın başlarında yaratılan giyim tarzında şifon, patiska, tül bent gibi basit beyaz kumaşların kullanılmasıyla *kiseynitsa* yani “tül bentten kıyafet giyen bakımlı kadın” sözcüğü ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle güzellik simgesi sayılan Yunan heykelleriyle benzer biçimde giyinen kadınlar güzel olarak algılanmıştır. Fakat bir süre sonra *kiseynitsa*, bu tarz kıyafetler giyen, fazla zeki olmayan, yapmacık kızlar için kullanılmaya başlamıştır ve özellikle de küçük burjuva sınıfında görülen eğitimsizlik, boşa vakit geçirme, çalışma alışkanlığının olmaması, duygusal romanlarla yetişme, pratik düşünememe gibi özellikleri taşıyan kadınların genelleştirici tipi haline gelmiştir. Söz konusu nitelendirmeler önceleri sadece küçük burjuva sınıfına özgü sosyokültürel ortamda yetişen kadınlar için, daha sonraları ise şımartılmaya, her isteğinin ve kapisinin yerine getirilmesine alışmış kadınlar için kullanılmıştır. (Zivkova, 2006: 328-329). Zamanla daha geniş bir anlam kazanan ifade Çağdaş Rusçada genel olarak “Yaşama uyum sağlayamamış, nazlı büyütülmüş kişi” (Frazelogičeskiy slovar’ russkogo literaturnogo yazıkı: 1997: 22) anlamına gelir. Günümüzde daha çok kadınlar için kullanılan *kiseynaya barışnya* deyimiminin erkekler için kullanılması son derece ağır ve aşağılayıcı bir hakaret olarak kabul edilir.

19. yy. Rusyasında serflik sistemi içinde yer alan küçük burjuva kadını eleştirel bir bakış açısıyla nitelendiren *kiseynaya barışnya* deyimini, dönemin yaşam biçimi, eğitimi ve alışkanlıklarıyla ilgili çeşitli bilgileri günümüze taşır. Yukarıda da belirtildiği gibi ifade ilk kez N. G. Pomyalovskiy’in *Meşçanskoye şçast’ye* öyküsünde görülür. Soylu sınıftan olmamasına rağmen birçok alanda kendisini geliştirmiş Yegor İvanoviç Molotov adındaki bir gencin yaşamından kesitlerin anlatıldığı öyküde *kiseynaya barışnya* ifadesi toprak sahibi Arkadiy İvanıç Obrosimov’un kızı Lizaveta tarafından taşralı Yelena İl’inişna İlliçova’yı (Lenoçka) aşağılamak için kullanılmıştır:

² V. V. Vinogradov da *kiseynaya barışnya* ifadesinin *kiseynitsa* sözcüğünden türemiş olabileceğini belirtir fakat ayrıntılı bir açıklama yapmaz. Bkz.: (Vinogradov, 1999: 243).

“ –Nazlı kız [kiseynaya barışnya] (...) Böyle kızlara bakmak acı veriyor. Etkileyici bir gelişmemişlik ve faydasızlık!.. Bunlar Marlinskiy, bir ihtimal de Puşkin okur; “Bütün çiçekler içinde gülü sevdim” bir de “Gri küçük güvercin inliyor” şarkısını söylerler; bitmek tükenmek bilmeyen hayaller kurarlar, bıkıp usanmadan oynarlar... Onlarda hiçbir şey derin izler bırakmaz. Çünkü güçlü duyguları yoktur. Güzeldirler ama çok değil; çok aptal olduklarını söyleyemeyiz... omuzlarında ve boyunlarında doğum lekeleri vardır... hafif, cüretkar kızlardır, duygulanmayı, bilerek peltek konuşmayı, kahkaha atmayı, şekerleme yemeyi severler... Bizde bu zavallı, nazlı yaratıklardan ne kadar da çok var” (Pomyalovskiy, 1988: 17-18).

Kiseynaya barışnya ifadesinin D. İ. Pisarev'in Roman *kiseynoy devuşki* (1865) 'Nazlı kızın aşkı' adlı eleştiri makalesinden sonra Rus diline yerleştiği kabul edilir (Birih, 2005: 45). Pisarev, Pomyalovskiy'in 'Küçük Burjuva Mutluluğu' öyküsü üzerine yazdığı bu makalesinde Lenoçka karakteriyle ilgili önemli incelemeler yapmıştır. Pisarev, ilk olarak *Mıslıyaşçiy proletariat* 'Düşünen proletarya' başlığıyla yayımladığı makalesinde Pomyalovskiy'in "Küçük Burjuva Mutluluğu" ve "Molotov" (1861) öykülerini birlikte incelemeye başlamıştır. Fakat incelemesine sadece "Küçük Burjuva Mutluluğu" öyküsü üzerinden devam etmiştir. *Kiseynaya barışnya*'nın (Lenoçka) Molotov'a olan aşkının ilgisini çekmesiyle de ilerleyen bölümlerde tamamen bu epizot üzerine yoğunlaşmıştır.³ Böylece makale 'Nazlı kızın aşkı' adıyla son biçimini almıştır. Pisarev, Lenoçka'yla Molotov arasındaki aşk öyküsünü esas alarak, çağdaşı olduğu dönemdeki kadın erkek ilişkileri hakkında önemli eleştiriler yapar. Bu eleştirilerde *kiseynaya barışnya* tipini şöyle tanımlar:

“İyi kalpli nazlı kız [kiseynaya barışnya] tipine, güçlü ve parlak zekası olmayan, iyi bir eğitim almayan ve aynı zamanda sosyete olarak adlandırılan yaşamın koşuşturmasına ve gürültüsüne karışmamış, karakteri bozulmamış tüm kadınlar dahil edilebilir. Bu kadınlarda doğanın bizzat özen gösterdiği tek bir yetenek gelişmiştir, o da sevme yeteneğidir. Böyle bir kadının bütün kaderi kayıtsız şartsız, sevdiği kişi tarafından belirlenir. Karşısına iyi ve akıllı bir kişi çıkarsa o da iyi hatta akıllı bir kadın olur. Çünkü o doğuştan aptal değildir. Sadece aklını çalıştırmak ve geliştirmek için ne olanağı olmuştur ne de buna ihtiyaç duymuştur. Karşısına işe yaramaz biri çıkarsa o zaman aşık olma yeteneğini bile kaybeder (...) Lenoçka gibi bir

³ Meşçanskoye şcaşt'ye'de de benzer bir durum söz konusudur. Esas olarak Molotov'un yaşamı üzerine kurgulanan öyküde daha çok Lenoçka karakterine yer verilmiştir. Pisarev söz konusu benzerliğe dikkat çekerek bu durumu şöyle açıklar: “Hem ben hem de Pomyalovskiy tek bir konuya, *kiseynaya barışnya* tipine ilgi duyduk. Bu kişilikte çekici ve ilginç olan özel bir şey var, hatta olmalıydı” (Pisarev, 1981).

kadın hiçbir zaman tamamen güçlü ve bağımsız bir kişilik olamaz; o her zaman sevdiği erkeğin iyi kötü kendisini yönetmesini isteyecektir” (Pisarev, 1866: 117-118).

Kiseynaya barışnya ifadesinin anlaşılması açısından en önemli kaynaklardan olan bu makalede *kiseynaya barışnya* tipinin olumlu ve olumsuz özellikleri ait olduğu dönemin koşulları içinde tüm yönleriyle değerlendirilmiştir.

Kiseynaya barışnya Rus toplumundaki küçük burjuva kadınının temsilcisidir. Bu tipin, bakış açısına göre değişebilecek olumlu ve olumsuz yönleri Lençoğa üzerinden anlatılmıştır. Obrosimovlar için Lençoğa “boş” ve “hafif” bir kızdır (Pomyalovskiy, 1988: 17). Fakat sadece Arkadiy Obrosimov böyle düşünmez. Vaftiz kızı Lençoğa’yı çok sever. Babasının böyle bir kızı sevmesine anlam veremeyen Lizaveta bu konuda onunla sık sık tartışır. Öyküde Lençoğa’nın karşıtı olarak gösterilen Lizaveta, eleştirileriyle *kiseynaya barışnya* tipi hakkında önemli saptamalar yapar. Bilinçli ve eğitilmiş kadının simgesi olan Lizaveta, Lençoğa’ya toplumsal statüsü yüzünden hep tepeden bakar ve bu durumu her fırsatta dile getirir. Onun eğitimsizliğini, çocuksu tavırlarını ve romantikliğini sürekli eleştirir hatta yüzüne karşı kendisi hakkında ne düşündüğünü çekinmeden söyler. İkilinin dünya görüşü birbirlerinden tamamen farklıdır. Bu durum en çok kadın erkek eşitliği konusundaki tartışmalarda görülür. Lençoğa için kadın asla erkekle aynı haklara sahip olamaz. Hatta Lizaveta’nın “*erkeklerin eşlerini seçebildiği gibi kadınlar da eşlerini seçebilirler*” (Pomyalovskiy, 1988: 42) sözü Lençoğa’yı son derece şaşırır. Erkek egemen toplumda yetişmiş Lençoğa gibi biri için kadın erkek eşitliğini anlamak çok zordur. *Kiseynaya barışnya*’nın en büyük isteği bir erkeğin himayesinde sevgi dolu bir yaşam geçirmektir. Lizaveta, “*böyle kızlar için tek kurtuluş yolu bir erkektedir (...) tek özlemlerinin bir erkek olduğunu çok iyi bilirler (...)*” (Pomyalovskiy, 1988: 18) der.

Öyküde *kiseynaya barışnya* en çok aşk ve evlilik konusunda eleştirilir. Lençoğa’nın, Molotov’a “*ölene kadar size sadık ve aşık bir kadın*” (Pomyalovskiy, 1988: 32) imzasıyla aşk mektubu yazması, o dönemde genç kıza yakışmayacak bir davranıştır. Lençoğa’nın içinden geldiği gibi yazdığı bu mektubu Molotov “basitlik” olarak görür (Pomyalovskiy, 1988: 33). Lençoğa aşkını saf duygularla ifade etmeye çalışmıştır fakat mektuptaki “*ölene kadar size sadık ve aşık bir kadın*” sözleri “*şeker kağıtlarında yazan şiirleri çağrıştıran bayağılık*” olarak algılanmıştır (Pisarev, 1866: 103). Lençoğa, Molotov gibi eğitilmiş birinin kendisini sevemeyeceğinin farkındadır. Molotov’a “*sen beni sevemezsin çünkü ben aptalım*” (Pomyalovskiy, 1988: 88) der. Öykünün sonunda Lençoğa’nın kendine sorduğu “*Bizi sevmek neden bu kadar zordur?*” (Pomyalovskiy, 1988: 88) sorusu *kiseynaya barışnya*’nın erkekler tarafından tercih edilen bir kadın tipi olmadığını göstergesidir.

Lenočka tüm zamanını şarkı söyleyip kırlarda dolaşarak geçirir. Ciddi konularla ilgilenmez. Çalışmak gibi bir kaygısı yoktur. Ekonomik açıdan içinde bulunduğu topluma herhangi bir katkı sağlamaz. Böylece hiçbir şeyi derinlemesine düşünmeyen, yaşamı oyun gibi gören bir insan portresi ortaya çıkar. Eleştirmen N. V. Şelgunov *Jenskoye bezdel'ye* (1865) 'Kadın tembelliği' adlı makalesinde *kiseynaya barışnya*'ya özgü bu yaşam biçimini sosyoekonomik ilişkiler açısından şöyle tanımlar:

"(...) kelebeklerin peşinde koşuyorsunuz, çiçek topluyorsunuz, onlardan celenk yapıyorsunuz, güzel kokulu kır çiçeklerinden buket yapıyorsunuz ve onların kokusunu uzun uzun içinize çekiyorsunuz" (Şelgunov, 1865: 203'ten aktaran Vinogradov, 1999: 244). "Ama sizin köylü bir nazlı kız [*kiseynaya barışnya*] olmadığını şehirli bir kadın olduğunuzu farz edelim (...) siz yine aynı şekilde... gücünüzü çeşitli yararsız şeylere harcar, zarardan başka hiçbir şeye sebep olmazdınız" (Şelgunov, 1865: 204'ten aktaran Vinogradov, 1999: 244). "Örneğin açık olması için topu topu iki insanın olduğu şöyle bir ülke öneriyorum: Hiçbir şey yapmayan nazlı kız [*kiseynaya barışnya*] ve bir emekçi insan. (...) Nazlı kız [*kiseynaya barışnya*] sabah geç kalkar. Erken kalkmasını gerektirecek bir şey yokken neden uzun uyumasın? Emekçiye güğümde su getirmesini emreder ve sadece erkeklerin kızlara yıkanmaları için hizmet etmeleri uygun olmadığından kendi başına yıkanır. Bundan sonra, uykuda kaybettiği gücü tekrar kazanmak için kız kendisine lezzetli çörekler, kurabiyeler, kaymaklı çay getirmesini emreder; koşmak ve çiçek toplamak için kendini kırlara atar (...)" (Şelgunov, 1865: 207'den aktaran Vinogradov, 1999: 244).

Düzenli bir eğitim almaması *kiseynaya barışnya* tipinin en büyük eksikliğidir ama kendisi bu durumdan rahatsız değildir. Lenočka "Hiçbir zaman bilgili olmayı anlamadım (...) Bu çok sıkıcı bir şey. Şiirleri seviyorum onların da güzel olanlarını" (Pomyalovskiy, 1988: 43) der ama sevdiği şiirlerin kime ait olduğunu bile bilmez (Pomyalovskiy, 1988: 43). Zaten onun için şairin kim olduğundan çok şiirin kendisine hissettirdiği romantik duygular önemlidir. Bilgili insanlarla ve ciddi konularla dalga geçer: "Ah, işte Liza Varovka bilgili olmayı sever. "Yaşamımın yönü... yaşam pınarım... idealler..." diye konuşmaya başlayınca gülmekten ölürsün" (Pomyalovskiy, 1988: 43).

Öyküde *kiseynaya barışnya* tipi Lenočka karakteri üzerinden, büyük ölçüde olumsuz yönleriyle gösterilmiştir. Özellikle Lizaveta'nın gerçekçi bakış açısına göre yaptığı eleştirilerin bunda önemli bir payı vardır. Fakat Pisarev, Lenočka'nın farklı yönlerini belirterek *kiseynaya barışnya* tipinin olumlu özelliklerini de göstermeye çalışmıştır. Pisarev, 'Nazlı kızın aşkı' makalesinde birçok yerde "Bu Lenočka iyi bir kızdır" (Pisarev, 1866: 102); "Lenočka tamamen yabani değildir. Temiz giyimli ve saçları düz taranmış bir kızdır (...) Yere bakan yürek yakan değildir" (Pisarev, 1866: 103); "O avucunuzun içi gibidir ve ilk bakışta onu çok kolay anlarsınız", "içten, saf ve dürüst bir kız" (Pisarev, 1866: 108); "onda samimiyet vardır"

(Pisarev, 1866: 120) gibi ifadelerle aslında Lenoçka'nın tamamen olumsuz bir karakter olmadığını vurgular. Pisarev, eğitimsizliğine, boş konuşmalarına ve tüm işe yaramazlığına rağmen Lenoçka'nın son derece iyi niyetli biri olduğunu göstermeye çalışmış; bu tür kızların dürüstlük ve doğallık gibi göz ardı edilmemesi gereken özelliklerine dikkat çekmiştir. Pisarev, kocalarıyla ilişkilerini maddi beklentiler üzerine kuran bazı kadınların aksine Lenoçka gibi kadınların aşka verdikleri önemi ve sevdikleri erkeği mutlu etmek için neler yaptıklarını, kendi ifadesiyle, “basit ve sıradan bir örnekle” şöyle açıklar:

“Size iki farklı iş teklif ettiklerini düşünün. Biri sizin düşünce ve yeteneklerinize tamamen uygun. Diğeri ise bunun tam tersi. İlki için size ayda 60, ikincisi için 80 ruble veriyorlar. Eve gelir, her şeyi olduğu gibi karınıza anlatır ve 60 rublelik işi almak istediğinizi söylersiniz. Karınızın gözleri fal taşı gibi açılır ve aklınızı yitirdiğinizi, 20 rublenin sokakta bulunmayacağını ve böyle kapris yapacak durumunuzun olmadığını söyler (...) her şeye rağmen 60 rublelik işi alırsanız aile yaşamınız birkaç hafta içinde yağsız araba gibi gıcırdamaya başlar (...) Lenoçka'ya 80 ruble kazandıran işi neden istemediğinizi veya kabul etmediğinizi anlattığınızda, belki de sizin gerekçelerinizi çok iyi anlayamaz, fakat her durumda size inanır. Bu işin size ağır geleceğini düşünür ve bu onun için son derece yeterli olur”. (Pisarev, 1866: 118-119).

Kiseynaya barışnya sevdiği erkeğe hiçbir hesap yapmadan, koşulsuz yaklaşır. Bu belki de onun en önemli özelliğidir. Evlilikte entelektüel bir kadının sağlayabileceği mutluluğu veremese de sevdiği erkeği sömürmez, ondan herhangi bir çıkar beklemez. Ön yargısız değerlendirildiğinde bu tür kadınların özünde iyi birer insan oldukları görülür. Pisarev'e göre bu kadınların duygularını hafife almamak, onları aşağılamamak gerekir (Pisarev, 1866: 120). Öyküde de ifade edildiği gibi kiseynaya barışnya “akıllı ve iyi bir kızdır, sadece eğitimsizdir ve kendini kontrol edemez, [ama] bu onun suçu değildir” (Pomyalovskiy, 1988: 18-19).

SONUÇ

19. yy. Rusyasında çok sık görülen bu kadın tipine edebiyatta ilk kez Pomyalovskiy değinmiştir ve onu *kiseynaya barışnya* olarak adlandırmıştır. Bu, kendisinden önce hiçbir yazarın ele almadığı tamamen yeni bir konudur.

Pisarev'in bu tip üzerine eleştiri makalesi yazmasıyla da *kiseynaya barışnya* ifadesi Rus dili ve kültüründe yaygınlık kazanarak deyimleşmiştir. Pomyalovskiy'in Rus kültürüne kazandırdığı bu ifade edebiyatın yanı sıra günlük yaşamda da küçük burjuva çevresindeki şımarık ve nazlı kadınları alaycı bir biçimde nitelendirmek için kullanılmıştır. İlk ortaya çıktığı dönemden itibaren bazı anlamsal değişikliklerle varlığını sürdüren ifade, serflik sistemindeki küçük burjuva kültürüyle ilgili önemli bilgileri günümüze taşımaktadır. Rusyada yaşanan ekonomik, kültürel ve sosyal değişimler sonucunda ifade zamanla daha geniş bir anlamda kullanılmaya başlamıştır.

Günümüzde ise genel olarak "yaşama uyum sağlayamamış, nazlı büyütülmüş kişi" anlamında hem kadınlar hem de erkekler için kullanılır. Fakat deyimsel anlamın oluşumuna zemin hazırlayan eski yaşam biçimine ait özellikler, deyim'in çağdaş anlamında da hissedilmektedir.

Kiseynaya barışnya'nın Rus toplumunda beğenilmeyen bir tip olmasına rağmen Pomyalovskiy ve Pisarev söz konusu kadınların dürüstlük, iyi kalplilik, saflık gibi meziyetlerini de göstermeye çalışmıştır. Fakat *kiseynaya barışnya* ifadesi nitelendirdiği kadın tipinin sadece olumsuz özellikleri temelinde, alaycı ve aşağılayıcı bir ifade olarak deyimleşmiştir. Bu durum 19. yy.'ın sonlarında *kiseynaya barışnya* deyiminden türeyen *kiseynost'* 'nazlılık' sözcüğünde ve argo kullanımdaki *kiseynaya dryan'* 'nazlı mıymıntı' ifadesinde de görülür. İfade tamamen Lenočka karakterinin beğenilmeyen davranışlarını çağrıştıran olumsuz bir içerikle günümüze ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

- BİRİH, A. K., *Russkaya frazeologiya. İstoriko – etimologičeskiy slovar'*, (2005), (pod Red. V. M. Mokiyeenko), Moskva, Astrel': AST: Lyuks, 3 – e izd. ispr. İ dop.
- DAL', V. İ., (2000), *Tolkoviy slovar' jivogo velikoruskogo yazıka*, T.2, Moskva, İzdatel'stvo “Russkiy yazık”.
- ZIVKOVA, İ. V., (2006), “Kiseynaya barışnya”, *Bol'şoy frazeologičeskiy slovar' russkogo yazıka*, (Otv. Red. V. N. Teliya), Moskva: AST – PRESS KNİGA, 2 – izd., ster.
- Frazeologičeskiy slovar' russkogo literaturnogo yazıka*, T.1, (1997), (Sost. A. İ. Fyodorov), Moskva: Tsidatel'.
- MUSTAFAYEV, E. M. – E, Şçerbinin V. G., (1996), *Russko – turetskiy slovar'*, İstanbul: Multilingual, Tıpkibasım.
- POMYALOVSKİY, N. G., (1988), *Meşçanskoye şçast'ye, Molotov, Oçerki bursı*, Moskva: İzdatel'stvo “Hudojestvennaya literatura”.
- Slovar' russkogo yazıka*, T. II, (1958), Moskva: Gosudarstvennoye İzdatel'stvo inostrannıh i natsional'nıh slovarey.
- D. İ. Pisarev, (1866), *Soçineniya D. İ. Pisareva, Çast' tret'ya*, Peterburg: İzdaniye F. Pavlenkova.
- D. İ. Pisarev, (1981), *Literaturnaya kritika v treh tomah, Stati 1864-1865 gg., Tom utoroy*, (Sostavleniye, podgotovka teksta i primeçaniya Yu. S. Sorokina), Leningrad: “Hudojestvennaya Literatura”
http://az.lib.ru/editors/p/pisarew_d/text_0380.shtml, 22.04.2012.
- VİNOGRADOV, V. V., (1999), *İstoriya slov*, Moskva: Rossiyskaya akademiya nauk.